

Hyönteisystävällinen PERINNEBIOTOOPPIEN LAIDUNNUS

Perinnebiotoopit ovat tunnettuja monimuotoisesta kasvillisuudesta, mutta näillä alueilla elää myös laaja kirjo erilaisia hyönteisiä. Niiden joukossa on myös monia uhanalaisia hyönteislajeja. Laidunnus on haasteellista, jos huomioidaan kaikki eliöryhmät. On vaikeaa pitää yllä kaikkien eliöiden optimaalisia elinolosuhteita.

Perinnebiotoopit ovat hyönteisille tärkeä elinympäristö. Syy hyönteisten vähenemiseen on luontaisten elinympäristöjen väheneminen, kuten esimerkiksi perinnebiotooppien umpeenkasvu. Mutta myös laidunnus voi vähentää luonnonlaidunten hyönteislajistoa. Siksi on tärkeää huomioida myös hyönteiset hoidetuilla perinnebiotoopeilla. Perinnebiotoopeilla elää mm. suur- ja pienperhosia, mesipistiäisiä, kovakuoriaisia ja kaksisiipisiä.

Hyödynnä

hyönteisystävällistä laidunnusta erityisesti laitumilla, missä tiedetään elävän uhanalaista hyönteislajistoa.

MIKSI HYÖNTEISET OVAT TÄRKEITÄ?

Perinnebiotoopeilla elää runsaasti erilaisia pölyttäjiä, hajottajia ja petohyönteisiä, jotka ovat myös maataloudelle tärkeitä. Pölyttäjät varmistavat viljelykasvien laadukkaan sadon. Samalla, kun lantakuoriaiset kaivavat käytäviä ja hajottavat lantaa, ne hapettavat sitä ja vähentävät näin metaanipäästöjä. Hyönteiset ovat myös ravintoa muille lajeille. Runsas ja arvokas hyönteislajisto nostaa myös perinnebiotoopin arvoa.

MILLAISIA VAATIMUKSIA PERINNEBIOTOoppiEN ERILAISILLA HYÖNTEISILLÄ ON?

Päiväperhoset viihtyvät alueilla, missä laidunnuspaine on matala. Eli mitä korkeampaa niittyjen kasvillisuus on, sitä enemmän näillä alueilla on päiväperhosia. Voimakkaasti laidunnetuilla perinnebiotoopeilla on päiväperhosia vähentävä vaikutus kukilla käyviin perhosiin. Päiväperhosilla laji- ja yksilömäärien huippu havaitaan usein alueilla, mitkä ovat kevyesti laidunnettuja tai ovat vuosia aiemmin hoidosta hylättyjä niittyjä. Niittyjen päiväperhoslajit kuitenkin hyötyvät ajoittaisesta niittyjen hoidosta ja kärsivät pitkään jatkuneesta hoitamattomuudesta.

Perhosen toukat elävät kukin omalla ravintokasvillan. Perhoset ovat erikoistuneet tiettyjen ravintokasvien lisäksi tietyn kasvin tiettyyn osaan. Osa lajeista elää kasvien juurissa tai alavarressa, osa kasvin lehdillä ja osa kasvin kukinnoissa ja/tai siemenissä. Juurissa elävät lajit vaativat maapinnalla suurta paahteisuutta ja ne ovat herkkiä umpeenkasvulle. Kukinnoissa ja siemenissä elävä osa lajisto taas kärsii herkästi liian voimakkaasta laidunnuksesta.

Muilla **suurperhosilla, kiitäjillä kehrääjillä, mirtareilla ja yökkösillä** voimakkaalla laidunnuk-

sella on heikentävä vaikutus niiden lajimäärään tuoreilla niityillä ja kedoilla. Niiden laji- ja yksilömäärät kasvavat mitä korkeampaa tuoreiden niittyjen ja ketojen kasvillisuus on.

Lantakuoriaiset ovat melko vaativia ympäristön ominaisuuksien suhteen. Laitumen lämpöolot, maaperä ja kosteusolot vaikuttavat lantakuoriaisten runsauteen. Osa niistä viihtyy varjossa ja osa paahteisissa paikoissa. Monet uhanalaiset lantakuoriaislajit suosivat ylilaidunnettuja alueita, sillä näillä alueilla aurinko pääsee lämmittämään maanpintaa ja mahdollistavat esteettömän kaivamisen maahan.

Ketojen aktiivisella hoidolla ei havaittu merkittävää vaikutusta **kimalaisten** esiintymiseen tai runsauteen. **Erakkomehiläisten** yksilömäärät olivat sitä suurempia, mitä pitempi aika kohteen hoidon loppumisesta oli kulunut. Maanpaljastumat lisäävät maassa pesivien mesipistiäisten runsautta ja lajirikkuutta.

Kovakuoriaiset, mm. maakiitäjät hyötyvät laidunalueiden monipuolisuudesta, jota karja ylläpitää mm. tallomalla ja syömällä aluskasvillisuutta. Kovakuoriaisten monimuotoisuuden kannalta laidunnus ei saa olla liian tehokasta, vaan suurin hyöty saavutetaan melko kevyessä laidunnuksessa.

KEINOT LUODA HYÖNTEISIÄ HYÖDYTTÄVÄÄ ELINYMPÄRISTÖÄ

Niittymäisten alueiden hyönteislajisto hyötyy yleensä vähemmän voimakkaasta hoitotavasta.

Rotaatiolaidunnus sopii myös perinnebiotoopeille. Rotaatiolaidunnukseen kuuluu matalampi laidunnuspaine.

Ylilaidunnusta tulee välttää. Ylilaidunnus vähentää niittykasvillisuudesta riippuvaisten hyönteisten, etenkin perhosten ja mesipistiäisten määrää. Niille on eduksi, ettei perinnebiotooppeja laidunneta kauttaaltaan samalla tehokkuudella. Ylilaidunnetuilta luonnonlaitumilta puuttuu

maanpinnan yläpuolella elävät perhosentoukat lähes kokonaan, ja vain kasvin juurissa tai maanpinnan tasolla elävä lajisto voi niillä menestyä. Toisaalta taas lantakuoriaiset pitävät korkeasta laidunnuspaineesta.

Osa laitumesta olisi hyvä olla vuosittain laidunnushoidon ulkopuolella. Hyönteislajistoltaan arvokkaiden perinnebiotooppien hoidossa voidaan jakaa laidun useampaan väliaitaan niin, että osa aitauksista on kevyemmin laidunnettu tai osa hoidetaan esimerkiksi niittämällä. Lisäksi perhosten ravintokasveja voidaan myös aidata erilleen laitumesta. Hoitotapojen vaihtelu kannattaa.

Niittohoito luo monille niittyjen hyönteisille parempaa elinympäristöä kuin voimakas laidunnus. Laikuittaisessa niitossa osa niitystä niitetään ja osa jätetään niittämättä. Niiton laikuittainen toteutus tuo kasvillisuuden rakentamiseen monipuolisuutta, joka lisää niityn hyönteislajiston elinmahdollisuuksia. Niitto toteutetaan erityisesti hyönteisille sopivana ajankohtana loppukesästä tai syksyllä.

Pitkäaikainen hoitamattomuus on myös perhoslajistolle huono asia. Lyhytaikainen, vuoden tai joidenkin vuosien hoitamattomuus sen sijaan usein jopa edesauttaa uhanalaista perhoslajistoa.

Laidunalueiden valinnassa kannattaa jättää pienialaiset kedot jatkuvan laidunnuksen ulkopuolelle.

Paahteiset alueet, kuten kedot, pidetään avoimina. Avoimet maanpaljastumat kuuluvat paahteisille alueille.

Laidunnuksen lisäksi laitumilla kannattaa **säästää lahpuustoa** ja huolehtia lahpuujatkumosta.

LÄHTEET

Kuussaari, M., Rytteri, S., Toivonen, M., Gürsönmez, K., Heliölä, J., Huikkonen, I-M., Lindgren, S., Paukkunen, J., Pöyry, J. Raatikainen, K & Sihvonen, P. 2023. Suomen ympäristökeskuksen raportteja 13 | 2023 Hoidon vaikutukset ja niittyajiston säilyminen perinnebiotoopeilla. PEBIHOITO-hankkeen loppuraportti https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/358802/SykeRa_132023_PEBIHOITO.pdf

Roslin, T. ja Helivaara, K. 2009. Suomen lantakuoriaiset. Opas santiaisista lantiaisiin.

Kaitila J. 2024 Kaakkois-Suomen perinnebiotooppien perhoslajiston inventointi 2020–2022. Kaakkois-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus. <https://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/188677/Raportteja%205%202024.pdf?sequence=5&isAllowed=y>

Seppä, R. 2023. Karjan metsälaidunnuksen ja kasvillisuuden vaikutus perinnebiotoopin kovakuoriaisten (Coleoptera) ja luteiden (Heteroptera) lajistoon ja monimuotoisuuteen. Pro gradu -tutkielma. Turun yliopisto. https://www.utupub.fi/bitstream/handle/10024/174465/Roni_Seppa_opinnayte.pdf?sequence=1&isAllowed=y

